

«Ռուս-Հայկական համալսարան» բարձրագույն կրթության միջպետական
կրթական կազմակերպություն

Հաստատում եմ
Իրավունքի ինստիտուտի տնօրեն
Քալաշյան Ս.Ա.
«23» հունիսի 2026 թ.
Институт права

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Իրավունքի տեսության և Սահմանադրական իրավունքի

Հեղինակ՝ ի.գ.թ., ավագ դասախոս Հակոբյան Դ.Է.

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմություն

Մասնագիտություն՝ 042101.00.6 «Իրավագիտություն»

Կրթական ծրագիր՝ 042101.01.6 «Իրավագիտություն»

1. Դասընթացի անոտագիան

«Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմություն» դասընթացը բակալավրիատի կրթական ծրագրի հիմնարար տեսական առարկաներից է, որի նպատակն է ձևավորել ուսանողների գիտելիքները քաղաքական և իրավական մտքի պատմական զարգացման հիմնական փուլերի, գաղափարական ուղղությունների և քաղաքական-իրավական տեսությունների վերաբերյալ: Դասընթացը ներկայացնում է պետության, իրավունքի, իշխանության, ազատության, արդարության, հավասարության, մարդու իրավունքների, ինքնիշխանության, ժողովրդավարության և սահմանադրականության վերաբերյալ պատկերացումների էվոլյուցիան՝ դրանց պատմական, սոցիալ-քաղաքական և մշակութային համատեքստում:

Դասընթացի շրջանակներում ուսումնասիրվում են Հին Արևելքի, Հին Հունաստանի և Հին Հռոմի, միջնադարի, Վերածննդի, Նոր ժամանակների, Լուսավորության դարաշրջանի, 19–20-րդ դարերի և արդի քաղաքական-իրավական ուսմունքների հիմնական գաղափարներն ու հայեցակարգերը: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում համաշխարհային քաղաքական և իրավական մտքի նշանավոր ներկայացուցիչների՝ Կոնֆուցիոսի, Պլատոնի, Արիստոտելի, Պոլիբիոսի, Ցիցերոնի, Ավգուստինոս Երանելու, Թոմաս Աքվինացու, Նիկոլո Մաքիավելլիի, Ժան Բոդենի, Հյուգո Գրոցիուսի, Թոմաս Հոբսի, Ջոն Լոքի, Շառլ Լուի Մոնտեսքյոյի, Ժան-ժակ Ռուսոյի, Իմանուել Կանտի, Գեորգ Վիլհելմ Ֆրիդրիխ Հեգելի, Կարլ Մարքսի, Մաքս Վեբերի, Հանս Կելզենի, Ջոն Ռոլսի և այլ հեղինակների քաղաքական և իրավական հայեցակարգերի ուսումնասիրությանը:

Դասընթացի յուրացման արդյունքում ուսանողները ձեռք են բերում քաղաքական և իրավական գաղափարների պատմական զարգացման օրինաչափությունների, տարբեր դարոցների և ուղղությունների տեսական հիմքերի, դրանց փոխադարձ կապերի և ժամանակակից պետաիրավական համակարգերի ձևավորման վրա ունեցած ազդեցության վերաբերյալ հիմնարար գիտելիքներ: Զարգանում են քաղաքական-իրավական երևույթների համեմատական և համակարգային վերլուծության, սկզբնաղբյուրների գիտական մեկնաբանության, տեսական մոտեցումների քննադատական գնահատման և մասնագիտական հիմնավորված եզրահանգումներ կատարելու կարողությունները:

Դասընթացը նպաստում է իրավաբանական մասնագիտական մտածողության, քաղաքական-իրավական մշակույթի և գիտահետազոտական հմտությունների ձևավորմանը՝ ստեղծելով տեսական հիմք սահմանադրական իրավունքի, պետության և իրավունքի տեսության, միջազգային իրավունքի, մարդու իրավունքների, քաղաքական գիտության և իրավաբանական այլ մասնագիտական դասընթացների արդյունավետ յուրացման համար:

2. Դասընթացի նպատակն ու խնդիրները

Դասընթացի նպատակը

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին տրամադրել հիմնարար գիտելիքներ քաղաքական և իրավական ուսմունքների ձևավորման, զարգացման և էվոլյուցիայի վերաբերյալ՝ հնագույն ժամանակներից մինչև արդի ժամանակաշրջան, ձևավորել քաղաքական և իրավական գաղափարների գիտական ընկալում, զարգացնել քաղաքական-իրավական երևույթները պատմական և համեմատական տեսանկյունից վերլուծելու, տեսական հայեցակարգերը գնահատելու և դրանց գործնական նշանակությունը բացահայտելու կարողություններ:

Դասընթացի խնդիրները

Դասընթացի հիմնական խնդիրներն են՝

- ներկայացնել քաղաքական և իրավական մտքի զարգացման հիմնական փուլերը և դրանց պատմական առանձնահատկությունները,
- ուսումնասիրել տարբեր ժամանակաշրջաններում ձևավորված քաղաքական և իրավական տեսությունների ծագման սոցիալ-քաղաքական, տնտեսական և մշակութային նախադրյալները,
- վերլուծել պետության, իրավունքի, իշխանության, ազատության, արդարության, հավասարության, ինքնիշխանության, ժողովրդավարության և մարդու իրավունքների վերաբերյալ հիմնական տեսական մոտեցումները,
- ծանոթացնել համաշխարհային քաղաքական և իրավական մտքի նշանավոր ներկայացուցիչների գաղափարներին և դրանց ազդեցությանը ժամանակակից քաղաքական և իրավական համակարգերի ձևավորման վրա,
- ձևավորել քաղաքական և իրավական ուսմունքների համեմատական վերլուծության, սկզբնաղբյուրների գիտական մեկնաբանության և քննադատական գնահատման հմտություններ,
- զարգացնել իրավաբանական մտածողությունը, տեսական եզրահանգումներ կատարելու և մասնագիտական հիմնավորված դիրքորոշումներ ձևավորելու կարողությունները,
- նպաստել քաղաքական և իրավական մշակույթի, ակադեմիական բարեվարքության և գիտահետազոտական աշխատանքի տարրական կարողությունների ձևավորմանը,
- ապահովել տեսական հիմք սահմանադրական իրավունքի, պետության և իրավունքի տեսության, միջազգային իրավունքի, մարդու իրավունքների և իրավաբանական այլ մասնագիտական դասընթացների արդյունավետ յուրացման համար:

3. Դասընթացի օբյեկտը և առարկան

3.1 Դասընթացի օբյեկտը՝

Պետության և իրավունքի վերաբերյալ քաղաքական և իրավական մտքի պատմական զարգացման գործընթացն է, որը ներառում է տարբեր ժամանակաշրջաններում և քաղաքակրթություններում ձևավորված քաղաքական և իրավական ուսմունքները, դրանց առաջացման պատմական, սոցիալական, տնտեսական և մշակութային նախադրյալները, ինչպես նաև պետականության, իրավունքի, իշխանության, ազատության, արդարության և

մարդու իրավունքների վերաբերյալ տեսական պատկերացումների էվոլյուցիան:

3.2 Դասընթացի առարկան

Դասընթացի առարկան պետության և իրավունքի վերաբերյալ քաղաքական և իրավական ուսմունքների բովանդակության, սկզբունքների, գաղափարական հիմքերի, զարգացման օրինաչափությունների և փոխազդեցությունների ուսումնասիրությունն է: Այն ընդգրկում է տարբեր դարաշրջանների և մտածողների քաղաքական-իրավական հայեցակարգերի համեմատական վերլուծությունը, դրանց ազդեցությունը պետական և իրավական ինստիտուտների ձևավորման ու զարգացման վրա, ինչպես նաև ժամանակակից քաղաքական և իրավական տեսությունների ձևավորման գործում դրանց ունեցած նշանակության գնահատումը:

Այս դասընթացի շրջանակներում առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում քաղաքական և իրավական գաղափարների պատմական շարունակականությանը, դրանց փոխակերպումներին, ինչպես նաև տարբեր իրավական դպրոցների և տեսությունների դերին ժամանակակից սահմանադրականության, ժողովրդավարության, իրավական պետության և մարդու իրավունքների գաղափարների զարգացման համատեքստում:

4. Դասընթացի մուտքային պահանջները

Դասընթացի արդյունավետ յուրացման համար ուսանողը պետք է ունենա.

- իրավագիտության և հասարակական գիտությունների հիմնական հասկացությունների վերաբերյալ հիմնարար գիտելիքներ,
- պետության և իրավունքի տեսության, Հայաստանի և արտասահմանյան երկրների պետության և իրավունքի պատմության հիմնական փուլերի վերաբերյալ նախնական պատկերացումներ,
- քաղաքական և իրավական երևույթների վերլուծության տարրական հմտություններ,
- գիտական և իրավական գրականության հետ աշխատելու, տեղեկատվություն որոնելու, վերլուծելու և համակարգելու կարողություններ,
- իրավական տերմինաբանությունից օգտվելու և մասնագիտական գրավոր ու բանավոր հաղորդակցություն իրականացնելու հմտություններ,
- տրամաբանական, քննադատական և համեմատական մտածողության նվազագույն կարողություններ:

Նախապայման (Prerequisite)

Դասընթացի ուսումնասիրման համար ցանկալի է, որ ուսանողն արդեն յուրացրած լինի հետևյալ դասընթացները (կամ դրանց համարժեք բովանդակությունը).

- **Պետության և իրավունքի տեսություն,**
- **Հայաստանի պետության և իրավունքի պատմություն,**
- **Արտասահմանյան երկրների պետության և իրավունքի պատմություն**
- **Համաշխարհային պատմություն,**
- **Սահմանադրական իրավունք** (եթե դասավանդվում է մինչև տվյալ դասընթացը):

Այս նախնական գիտելիքները հնարավորություն են տալիս առավել խորությամբ ընկալել քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմական զարգացումը, գաղափարական հիմքերը և դրանց ազդեցությունը ժամանակակից իրավական ու քաղաքական համակարգերի

ձևավորման վրա:

5. Դասընթացի յուրացման արդյունքում ձեռք բերվող գիտելիքները և կարողությունները

Դասընթացի յուրացման արդյունքը ապահովում է անհրաժեշտ գիտելիքների, հմտությունների ու կարողությունների համապատասխան ՈԱՇ-ի վերջնարդյունքներին:

5.1 Գիտելիքներ

Դասընթացի հաջող յուրացման արդյունքում ուսանողը պետք է իմանա՝

- քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության առարկան, օբյեկտը, մեթոդաբանությունը և իրավաբանական գիտությունների համակարգում դրանց տեղը,
- քաղաքական և իրավական մտքի ձևավորման ու զարգացման հիմնական փուլերը,
- Հին Արևելքի, Հին Հունաստանի և Հին Հռոմի քաղաքական և իրավական ուսմունքների հիմնական առանձնահատկությունները,
- միջնադարյան քաղաքական և իրավական ուսմունքների գաղափարական հիմքերը,
- Վերածննդի և Նոր ժամանակների քաղաքական և իրավական ուսմունքների զարգացման առանձնահատկությունները,
- բնական իրավունքի, հասարակական պայմանագրի, իրավական պետության, իշխանությունների բաժանման և ժողովրդական ինքնիշխանության տեսությունների բովանդակությունը,
- XIX–XX դարերի քաղաքական և իրավական հիմնական ուղղություններն ու դպրոցները,
- ժամանակակից քաղաքական և իրավական տեսությունների զարգացման հիմնական միտումները,
- քաղաքական և իրավական ուսմունքների ազդեցությունը սահմանադրականության, ժողովրդավարության, մարդու իրավունքների և իրավական պետության գաղափարների ձևավորման վրա:

5.2 Հմտություններ

Դասընթացի ավարտին ուսանողը պետք է կարողանա՝

- վերլուծել քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմական զարգացման օրինաչափությունները,
- համեմատել տարբեր մտածողների և դպրոցների քաղաքական-իրավական հայեցակարգերը,
- բացահայտել քաղաքական և իրավական գաղափարների միջև առկա ընդհանրություններն ու տարբերությունները,
- մեկնաբանել դասական և ժամանակակից քաղաքական-իրավական աշխատությունների հիմնական դրույթները,
- կիրառել քաղաքական և իրավական ուսմունքների վերաբերյալ տեսական գիտելիքները մասնագիտական խնդիրների լուծման ընթացքում,

- աշխատել գիտական և իրավաբանական աղբյուրների հետ, կատարել դրանց վերլուծություն և համակարգում,
- հիմնավորել սեփական մասնագիտական դիրքորոշումը՝ օգտագործելով գիտական փաստարկներ և իրավական մտածողություն:

5.3 Կարողունակություններ (կոմպետենցիաներ)

Դասընթացի յուրացման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի՝

- քաղաքական և իրավական ուսմունքների գիտական վերլուծության և գնահատման կարողունակություն,
- քաղաքական և իրավական գործընթացները պատմական և տեսական համատեքստում գնահատելու կարողունակություն,
- իրավական և քաղաքական երևույթների նկատմամբ քննադատական և համակարգային մտածողություն,
- մասնագիտական հաղորդակցման և գիտական քննարկումներին հիմնավորված մասնակցելու կարողունակություն,
- ինքնուրույն ուսումնառության, տեղեկատվության որոնման, գնահատման և կիրառման կարողունակություն,
- քաղաքական և իրավական գաղափարների պատմական փորձը ժամանակակից իրավական և պետականաշինական գործընթացների վերլուծության մեջ կիրառելու կարողունակություն:

6. Դասավանդման եղանակները և մեթոդները

- դասախոսություններ,
- սեմինար (գործնական) պարապմունքներ,
- ինքնուրույն աշխատանք,
- անհատական և խմբային աշխատանք,
- խորհրդատվություններ:

Դասավանդման հիմնական մեթոդներն են.

- ինտերակտիվ դասախոսություն,
- հարցուպատասխան և քննարկում,
- բանավեճ (դեբատ),
- դեպքերի (Case study) վերլուծություն,
- համեմատական իրավական վերլուծության մեթոդ,
- պատմական և տրամաբանական վերլուծության մեթոդ,
- սկզբնաղբյուրների և գիտական գրականության վերլուծություն,
- խնդրահեն (Problem-based learning) ուսուցում,

- համագործակցային ուսուցում,
- ներկայացումների (Presentation) պատրաստում և ներկայացում,
- հետազոտական առաջադրանքների իրականացում,
- էլեկտրոնային ուսուցման հարթակների և թվային կրթական ռեսուրսների կիրառում:

Դասընթացի դասավանդման ընթացքում առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում քաղաքական և իրավական ուսմունքների սկզբնաղբյուրների ուսումնասիրությանը, տարբեր ժամանակաշրջանների քաղաքական-իրավական գաղափարների համեմատական վերլուծությանը, ուսանողների քննադատական մտածողության, վերլուծական կարողությունների և մասնագիտական հաղորդակցման հմտությունների զարգացմանը: Դասավանդման գործընթացում խրախուսվում են գիտական քննարկումները, ինքնուրույն հետազոտական աշխատանքների իրականացումը և տեսական գիտելիքների կիրառումը քաղաքական և իրավական երևույթների գնահատման ընթացքում:

7. Դասընթացի տեղն ուսումնական ծրագրում

Դասընթացը ներառված է «Հիմնական մասնագիտական դասընթացների կրթաբլոկում»՝ 3 ակադեմիական կրեդիտ (108 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ, որից 32 ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 4-րդ ուսումնական տարվա 1-ին կիսամյակում

Ուսումնական աշխատանքի տեսակները	Ընդամենը, ակադ. ժամեր
1. Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարություն, այդ թվում՝	108
1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում՝	64
1.1.1. Դասախոսություններ	32
1.1.2. Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում՝	32
1.1.2.1. Ստուգողական աշխատանքներ	
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝	44
1.2.1. Քննություններին նախապատրաստում	
1.2.2. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ, այդ թվում՝ (նշել)	
1.2.2.1. Գրավոր ինքնուրույն աշխատանքներ	
1.2.2.2. Էսսե և ռեֆերատներ	
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգաթք)	ստուգաթք

8. Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսու-թյուններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ
1	2=3+4	3	4
Թեմա 1. Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատության առարկան ու մեթոդը	2	1	1
Թեմա 2. Հին Հնդկաստանի քաղաքական և իրավական միտքը	2	1	1
Թեմա 3. Հին Չինաստանի քաղաքական և իրավական միտքը	4	2	2
Թեմա 4. Հին Հունաստանի քաղաքական և իրավական միտքը	4	2	2
Թեմա 5. Հին Հռոմի քաղաքական և իրավական միտքը	4	2	2
Թեմա 6. Արևմտյան Եվրոպայի միջնադարյան քաղաքական և իրավական ուսմունքները	4	2	2
Թեմա 7. Արաբական Արևելքի քաղաքական և իրավական միտքը	4	2	2
Թեմա 8. Վերածննդի և Ռեֆորմացիայի դարաշրջանի քաղաքական և իրավական ուսմունքները	4	2	2
Թեմա 9. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Հոլանդիայում 17-րդ դարում	4	2	2
Թեմա 10. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Անգլիայում 17-րդ դարում	4	2	2
Թեմա 11. Եվրոպական Լուսավորության դարաշրջանի քաղաքական և իրավական ուսմունքները	4	2	2

Թեմա 12. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում 18-20 դարերում	4	2	2
Թեմա 13. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Գերմանիայում 18-րդ դարի վերջում և 19-րդ դարի սկզբում	4	2	2
Թեմա 14. Հայ քաղաքական միտքը 18-րդ դարի երկրորդ կեսին	4	2	2
Թեմա 15. Քաղաքական-իրավական միտքը Ռուսաստանում 19-20-րդ դարերում	4	2	2
Թեմա 16. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Արևմտյան Եվրոպայում 19-րդ դարում	4	2	2
Թեմա 17. Արտասահմանյան քաղաքական և իրավական մտքի հիմնական հոսանքները 20-րդ դարում	4	2	2
Ընդամենը	64	32	32

9. Դասընթացի թեմաների համառոտ բովանդակությունը

Թեմա1. Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության առարկան ու մեթոդը

Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմությունը՝ որպես իրավաբանական գիտության ինքնուրույն ճյուղ, ուսումնասիրում է տարբեր պատմական ժամանակաշրջաններում ձևավորված քաղաքական և իրավական գաղափարների, տեսությունների, հայացքների ու ուսմունքների ծագումը, զարգացումը և փոխակերպման օրինաչափությունները: Դասընթացի շրջանակում ուսումնասիրվում են պետության, իրավունքի, իշխանության, քաղաքական կազմակերպման ձևերի, արդարության, ազատության, հավասարության, մարդու իրավունքների և իրավական կարգավորման վերաբերյալ հասարակական մտքի զարգացման հիմնական փուլերը:

Թեման ներկայացնում է քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության **առարկան**, որի շրջանակում ներառվում են տարբեր դարաշրջանների մտածողների, փիլիսոփաների, իրավագետների և քաղաքական գործիչների կողմից առաջադրված տեսական պատկերացումները պետության և իրավունքի էության, դրանց առաջացման պատճառների, նպատակների և գործառույթների վերաբերյալ: Առանձնահատուկ

ուշադրություն է դարձվում քաղաքական և իրավական գաղափարների կապին տվյալ ժամանակաշրջանի սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական և մշակութային պայմանների հետ:

Ուսումնասիրվում է նաև քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության տեղը իրավաբանական գիտությունների համակարգում, դրա կապը պետության և իրավունքի տեսության, սահմանադրական իրավունքի, քաղաքական գիտության, փիլիսոփայության, պատմության և այլ հասարակագիտական գիտությունների հետ:

Թեմայի շրջանակում բացահայտվում են քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության մեթոդաբանական հիմքերը: Ներկայացվում են գիտական ուսումնասիրության հիմնական մեթոդները՝ պատմական, համեմատական-իրավական, համակարգային, տրամաբանական, դիալեկտիկական և վերլուծական մեթոդները: Պատմական մեթոդի միջոցով ուսումնասիրվում է քաղաքական-իրավական գաղափարների զարգացումը ժամանակագրական և քաղաքակրթական համատեքստում, իսկ համեմատական մեթոդը հնարավորություն է տալիս բացահայտել տարբեր երկրների և ժամանակաշրջանների իրավաքաղաքական հայացքների ընդհանրություններն ու առանձնահատկությունները:

Քննարկվում է քաղաքական և իրավական ուսմունքների զարգացման փուլայնությունը՝ հին աշխարհի, միջնադարի, նոր և նորագույն ժամանակաշրջանների հիմնական գաղափարական ուղղությունների ձևավորման առանձնահատկությունները: Վերլուծվում է քաղաքական և իրավական մտքի պատմական նշանակությունը՝ որպես ժամանակակից պետաիրավական ինստիտուտների, սահմանադրականության, ժողովրդավարության և մարդու իրավունքների գաղափարական հիմք:

Թեմայի ուսումնասիրության արդյունքում ձևավորվում է պատկերացում քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության գիտական նշանակության, դրա տեսական և գործնական արժեքի, ինչպես նաև ժամանակակից իրավական համակարգերի զարգացման վրա ունեցած ազդեցության վերաբերյալ:

Թեմա 2. Հին Հնդկաստանի քաղաքական և իրավական միտքը

Թեման ուսումնասիրում է Հին Հնդկաստանի քաղաքական և իրավական պատկերացումների ձևավորումն ու զարգացումը, դրանց արտահայտման հիմնական աղբյուրներն ու առանձնահատկությունները: Ներկայացվում են հնդկական հասարակության սոցիալական կառուցվածքը, պետության և իշխանության վերաբերյալ պատկերացումները, ինչպես նաև կրոնական և բարոյական նորմերի ազդեցությունը իրավական մտածողության վրա:

Քննարկվում են հին հնդկական քաղաքական-իրավական մտքի կարևորագույն աղբյուրները՝ մասնավորապես վեդայական գրականությունը, «Մանուի օրենքները» և Կաուտիլյայի «Արտհաշաստրան»: Վերլուծվում են պետության ծագման, կառավարման ձևերի, թագավորական իշխանության, իրավակարգի պահպանման և արդարադատության վերաբերյալ գաղափարները:

Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում դիարմայի գաղափարին՝ որպես հասարակական և իրավական կարգավորման հիմքի, ինչպես նաև պետության նպատակների, կառավարչի պարտականությունների և

հասարակական կարգի ապահովման վերաբերյալ պատկերացումներին: Ուսումնասիրելով Հին Հնդկաստանի քաղաքական և իրավական միտքը՝ բացահայտվում է դրա նշանակությունը համաշխարհային քաղաքական-իրավական մտքի զարգացման պատմության մեջ:

Թեմա 3. Հին Չինաստանի քաղաքական և իրավական միտքը

Թեման նվիրված է Հին Չինաստանի քաղաքական և իրավական գաղափարների ձևավորմանն ու զարգացմանը, դրանց հիմնական ուղղություններին և ներկայացուցիչներին: Ուսումնասիրվում են պետության, իշխանության, կառավարման, հասարակական կարգի և իրավական կարգավորման վերաբերյալ հին չինական պատկերացումները:

Ներկայացվում են հին չինական քաղաքական մտքի հիմնական դպրոցները՝ կոնֆուցիականությունը, դաոսականությունը և լեգիզմը: Վերլուծվում են Կոնֆուցիոս-ի ուսմունքը բարոյական կառավարման, պետության և հասարակական ներդաշնակության վերաբերյալ, ինչպես նաև նրա պատկերացումները ղեկավարի դերի և ժողովրդի նկատմամբ պատասխանատվության մասին:

Քննարկվում են լեգիստների հայացքները՝ օրենքի, պետական կարգապահության և ուժեղ կենտրոնացված իշխանության անհրաժեշտության վերաբերյալ: Ներկայացվում է նաև դաոսականության ազդեցությունը բնական կարգի, իշխանության սահմանափակման և հասարակական հարաբերությունների ընկալման վրա:

Թեմայի շրջանակում բացահայտվում է Հին Չինաստանի քաղաքական և իրավական մտքի նշանակությունը պետական կառավարման տեսությունների, իրավական կարգավորման և համաշխարհային քաղաքական-իրավական գաղափարների զարգացման գործընթացում:

Թեմա 4. Հին Հունաստանի քաղաքական և իրավական միտքը

Թեման ուսումնասիրում է Հին Հունաստանի քաղաքական և իրավական մտքի ձևավորումն ու զարգացումը, որը կարևոր դեր է ունեցել արևմտյան քաղաքական և իրավական գաղափարների առաջացման գործում: Ներկայացվում են պետության, իրավունքի, արդարության, կառավարման ձևերի և քաղաքացիական մասնակցության վերաբերյալ հին հունական պատկերացումները:

Քննարկվում են հունական քաղաքական մտքի զարգացման հիմնական փուլերը և ուղղությունները: Ուսումնասիրվում են սոփիստների, Սոկրատեսի, Պլատոնի և Արիստոտելի ուսմունքները պետության, օրենքի և հասարակական կարգի վերաբերյալ: Վերլուծվում են Պլատոնի պատկերացումները իդեալական պետության, արդարության և կառավարման լավագույն ձևերի մասին, ինչպես նաև Արիստոտելի ուսմունքը պետության ծագման, քաղաքացիության, օրենքի գերակայության և

կառավարման ձևերի դասակարգման վերաբերյալ:

Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում հին հունական պոլիսի (քաղաք-պետության) գաղափարին, ժողովրդավարության ձևավորմանը Աթենքում, ինչպես նաև մարդու՝ որպես քաղաքական էակի ընկալմանը:

Թեմայի ուսումնասիրության արդյունքում բացահայտվում է Հին Հունաստանի քաղաքական և իրավական մտքի նշանակությունը ժամանակակից սահմանադրականության, ժողովրդավարության և իրավական պետության գաղափարների զարգացման համար:

Թեմա 5. Հին Հռոմի քաղաքական և իրավական միտքը

Թեման ուսումնասիրում է Հին Հռոմի քաղաքական և իրավական մտքի ձևավորումն ու զարգացումը, դրա հիմնական գաղափարներն ու ազդեցությունը համաշխարհային իրավական մշակույթի զարգացման վրա: Ներկայացվում են հռոմեական պետության, իշխանության, իրավունքի և արդարության վերաբերյալ տեսական պատկերացումները, ինչպես նաև դրանց կապը հռոմեական պետականության զարգացման տարբեր փուլերի հետ:

Քննարկվում են հռոմեական քաղաքական-իրավական մտքի հիմնական ներկայացուցիչների հայացքները, մասնավորապես՝ Մարկոս Տուլիոս Ցիցերոն-ի ուսմունքը պետության, բնական իրավունքի, արդարության և օրենքի գերակայության վերաբերյալ: Վերլուծվում են նրա պատկերացումները պետության՝ որպես ընդհանուր շահերի վրա հիմնված իրավական համայնքի մասին:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում է հռոմեական իրավագիտության զարգացումը, իրավունքի տեսակների դասակարգումը, բնական իրավունքի գաղափարը և դրա ազդեցությունը հետագա եվրոպական իրավական ուսմունքների վրա: Ներկայացվում են նաև պետության կառավարման ձևերի, հանրապետական կարգերի և իշխանությունների փոխհարաբերությունների վերաբերյալ հռոմեական մոտեցումները: Թեմայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս հասկանալ Հին Հռոմի քաղաքական և իրավական մտքի նշանակությունը ժամանակակից իրավական համակարգերի, հատկապես քաղաքացիական իրավունքի ավանդույթի և իրավական պետության գաղափարի ձևավորման գործում:

Թեմա 6. Արևմտյան Եվրոպայի միջնադարյան քաղաքական և իրավական ուսմունքները

Թեման ուսումնասիրում է Արևմտյան Եվրոպայում միջնադարյան ժամանակաշրջանի քաղաքական և իրավական գաղափարների ձևավորումն ու զարգացումը, դրանց վրա քրիստոնեական աշխարհայացքի և ֆեոդալական հասարակական

հարաբերությունների ազդեցությունը: Ներկայացվում են պետության, իշխանության, իրավունքի, եկեղեցու և հասարակության փոխհարաբերությունների վերաբերյալ միջնադարյան պատկերացումները:

Քննարկվում են քրիստոնեական քաղաքական-իրավական մտքի հիմնական ուղղությունները և ներկայացուցիչների ուսմունքները: Ուսումնասիրվում են Օգոստինոս Երանելի-ի և Թովմա Աքվինացի-ի հայացքները պետության ծագման, իշխանության բնույթի, աստվածային և աշխարհիկ իշխանությունների հարաբերակցության, ինչպես նաև բնական և դրական իրավունքի վերաբերյալ:

Վերլուծվում են միջնադարյան իրավական գաղափարները, մասնավորապես՝ աստվածային իրավունքի, բնական իրավունքի, արդարության և օրինական իշխանության հասկացությունները: Ներկայացվում է եկեղեցու ազդեցությունը քաղաքական-իրավական մտածողության վրա, ինչպես նաև աշխարհիկ իշխանության հիմնավորման գործընթացը:

Թեմայի շրջանակում բացահայտվում է Արևմտյան Եվրոպայի միջնադարյան քաղաքական և իրավական ուսմունքների նշանակությունը հետագա սահմանադրականության, իրավական պետության և մարդու իրավունքների վերաբերյալ գաղափարների զարգացման համար:

Թեմա 7. Արաբական Արևելքի քաղաքական և իրավական միտքը

Արաբական Արևելքի քաղաքական և իրավական մտքի ձևավորումն ու զարգացումը սերտորեն կապված են իսլամական քաղաքակրթության առաջացման և տարածման հետ: Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են պետության, իշխանության, իրավունքի, արդարության և հասարակական կարգի վերաբերյալ արաբամահմեդական մտածողների հիմնական գաղափարները:

Ներկայացվում են իսլամական քաղաքական-իրավական ուսմունքների հիմքերը, մասնավորապես՝ շարիաթի, խալիֆայության, իշխանության լեգիտիմության և կառավարման սկզբունքների վերաբերյալ պատկերացումները: Վերլուծվում է կրոնական և իրավական նորմերի փոխկապակցվածությունը, ինչպես նաև դրանց դերը հասարակական հարաբերությունների կարգավորման գործում:

Քննարկվում են արաբական միջնադարյան քաղաքական մտքի կարևոր ներկայացուցիչների՝ Ալ-Ֆարաբի-ի, Իբն Խալլուն-ի և այլ մտածողների հայացքները պետության, իշխանության, հասարակության զարգացման և քաղաքական կառավարման վերաբերյալ:

Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում իսլամական իրավական մտքի զարգացմանը, իրավունքի աղբյուրների ընկալմանը և քաղաքական իշխանության ու իրավակարգի հարաբերակցությանը:

Թեմայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս գնահատել Արաքսկան Արևելքի քաղաքական և իրավական մտքի ազդեցությունը համաշխարհային իրավաքաղաքական գաղափարների զարգացման վրա և հասկանալ դրա առանձնահատկությունները եվրոպական միջնադարյան քաղաքական ուսմունքների համեմատությամբ:

Թեմա 8. Վերածննդի և Ռեֆորմացիայի դարաշրջանի քաղաքական և իրավական ուսմունքները

Վերածննդի և Ռեֆորմացիայի ժամանակաշրջանը բնութագրվում է միջնադարյան աշխարհայացքի փոփոխությամբ և նոր քաղաքական ու իրավական գաղափարների ձևավորմամբ: Այս փուլում զարգանում են մարդակենտրոն մտածողությունը, աշխարհիկ իշխանության հիմնավորման տեսությունները, պետության ինքնուրույնության և քաղաքականության՝ որպես առանձին ոլորտի ընկալումները:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են Վերածննդի դարաշրջանի քաղաքական մտքի հիմնական ուղղությունները, մասնավորապես՝ պետության, իշխանության, քաղաքական կառավարման և մարդու դերի վերաբերյալ նոր մոտեցումները: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում Նիկոլո Մաքիավելի-ի ուսմունքին, նրա պատկերացումներին պետության, քաղաքական իշխանության բնույթի, կառավարչի դերի և քաղաքական նպատակահարմարության վերաբերյալ:

Քննարկվում են Ռեֆորմացիայի ազդեցությունը քաղաքական և իրավական գաղափարների զարգացման վրա, եկեղեցու և աշխարհիկ իշխանության հարաբերությունների վերաիմաստավորումը, ինչպես նաև կրոնական ազատության և անհատի պատասխանատվության վերաբերյալ ձևավորված նոր մոտեցումները:

Թեման ներառում է նաև բնական իրավունքի, պետական ինքնիշխանության և հասարակական պայմանագրի նախադրյալների ձևավորման գործընթացը, որոնք հետագայում դարձան նոր ժամանակների քաղաքական և իրավական ուսմունքների զարգացման հիմք:

Ուսումնասիրության արդյունքում բացահայտվում է Վերածննդի և Ռեֆորմացիայի դարաշրջանի քաղաքական և իրավական մտքի նշանակությունը ժամանակակից պետության, սահմանադրականության և մարդու իրավունքների գաղափարների ձևավորման գործում:

Թեմա 9. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Հոլանդիայում 17-րդ դարում

XVII դարում Հոլանդիայում ձևավորված քաղաքական և իրավական գաղափարները պայմանավորված էին հանրապետական պետականության զարգացման, առևտրական հարաբերությունների ընդլայնման և կրոնական ու քաղաքական

ազատությունների հաստատման գործընթացներով: Այս ժամանակաշրջանը կարևոր նշանակություն ունեցավ բնական իրավունքի, պետական ինքնիշխանության և մարդու իրավունքների վերաբերյալ նոր տեսությունների զարգացման համար:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են հոլանդական քաղաքական-իրավական մտքի հիմնական ներկայացուցիչների հայացքները, մասնավորապես՝ Հուգո Գրոտիուս-ի ուսմունքը բնական իրավունքի, միջազգային իրավունքի և պետության ծագման վերաբերյալ: Վերլուծվում են նրա պատկերացումները իրավունքի համընդհանուր սկզբունքների, պետությունների միջև հարաբերությունների և իրավական կարգավորման հիմքերի մասին:

Քննարկվում են նաև Բարուխ Սպինոզա-ի քաղաքական և իրավական հայացքները՝ կապված պետության, ազատության, ժողովրդական ինքնիշխանության և կրոնական հանդուրժողականության գաղափարների հետ:

Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում Հոլանդիայի քաղաքական փորձին՝ որպես հանրապետական կառավարման ձևի օրինակ, ինչպես նաև քաղաքացիական ազատությունների, իրավական պետության և իշխանության սահմանափակման վերաբերյալ ձևավորված գաղափարներին:

Թեմայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս հասկանալ 17-րդ դարի հոլանդական քաղաքական և իրավական մտքի դերը նոր ժամանակների բնական իրավունքի տեսության, միջազգային իրավունքի և լիբերալ քաղաքական գաղափարների զարգացման գործում:

Թեմա 10. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Անգլիայում 17-րդ դարում

17-րդ դարի Անգլիան հանդիսանում է քաղաքական և իրավական մտքի զարգացման կարևոր փուլ, որը պայմանավորված էր միապետության և խորհրդարանի միջև հակասություններով, Անգլիական հեղափոխություններով և սահմանադրական գաղափարների ձևավորմամբ: Այս ժամանակաշրջանում առաջացան պետության ծագման, իշխանության սահմանների, մարդու բնական իրավունքների և կառավարման օրինականության վերաբերյալ նոր տեսություններ:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են անգլիական քաղաքական-իրավական մտքի հիմնական ներկայացուցիչների ուսմունքները: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում Թոմաս Հոբս-ի տեսությանը՝ պետության առաջացման, հասարակական պայմանագրի, ինքնիշխան իշխանության և ուժեղ պետական իշխանության անհրաժեշտության վերաբերյալ:

Քննարկվում են նաև Ջոն Լոկ-ի քաղաքական և իրավական հայացքները՝ բնական իրավունքների, ժողովրդի ինքնիշխանության, իշխանությունների բաժանման և պետության կողմից մարդու ազատությունների պաշտպանության վերաբերյալ:

Վերլուծվում է նրա ուսմունքի ազդեցությունը լիբերալիզմի և սահմանադրական պետության գաղափարների ձևավորման վրա:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են նաև անգլիական սահմանադրական զարգացման առանձնահատկությունները, խորհրդարանական կառավարման ձևավորման գործընթացը, օրենքի գերակայության և իշխանության սահմանափակման գաղափարները:

Թեմայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս հասկանալ 17-րդ դարի Անգլիայի քաղաքական և իրավական ուսմունքների նշանակությունը ժամանակակից ժողովրդավարական պետության, մարդու իրավունքների պաշտպանության և սահմանադրական կառավարման սկզբունքների ձևավորման գործում:

Թեմա 11. Եվրոպական Լուսավորության դարաշրջանի քաղաքական և իրավական ուսմունքները

Եվրոպական Լուսավորության դարաշրջանը (17-րդ դարի վերջ – 18-րդ դար) քաղաքական և իրավական մտքի զարգացման կարևոր փուլերից է, որի ընթացքում առաջ քաշվեցին բանականության, ազատության, հավասարության, ժողովրդական ինքնիշխանության և մարդու բնական իրավունքների գաղափարները: Այս ժամանակաշրջանի ուսմունքները մեծ ազդեցություն ունեցան ժամանակակից ժողովրդավարական պետության, սահմանադրականության և իրավական պետության ձևավորման վրա:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են Լուսավորության դարաշրջանի հիմնական քաղաքական և իրավական գաղափարները՝ մարդու բնական իրավունքների, պետության նպատակների, իշխանության սահմանափակման և օրենքի գերակայության վերաբերյալ: Քննարկվում են բացարձակ միապետության քննադատությունը և հասարակական պայմանագրի տեսության հետագա զարգացումը:

Վերլուծվում են Շառլ Լուի Մոնտեսքյո-ի հայացքները՝ իշխանությունների բաժանման սկզբունքի, քաղաքական ազատության և կառավարման ձևերի վերաբերյալ: Ներկայացվում են նաև Ժան-ժակ Ռուսո-ի ուսմունքը ժողովրդական ինքնիշխանության, ընդհանուր կամքի և հասարակական պայմանագրի մասին, ինչպես նաև այլ լուսավորականների գաղափարները պետության և իրավունքի վերաբերյալ:

Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում մարդու և քաղաքացու իրավունքների գաղափարի ձևավորմանը, կրոնական հանդուրժողականության, իրավահավասարության և քաղաքական մասնակցության սկզբունքների զարգացմանը:

Թեմայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս բացահայտել Եվրոպական Լուսավորության դարաշրջանի քաղաքական և իրավական ուսմունքների դերը ժամանակակից սահմանադրական կարգերի, ժողովրդավարական ինստիտուտների և մարդու իրավունքների պաշտպանության համակարգերի ձևավորման գործում:

Թեմա 12. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում 18-20 դարերում

ԱՄՆ-ում 18–20-րդ դարերի քաղաքական և իրավական ուսմունքների զարգացումը կապված է ամերիկյան սահմանադրականության ձևավորման, անկախության գաղափարների, ժողովրդավարական կառավարման սկզբունքների և մարդու իրավունքների պաշտպանության տեսությունների զարգացման հետ: Այս ժամանակաշրջանում ձևավորվեցին այնպիսի գաղափարներ, ինչպիսիք են ժողովրդական ինքնիշխանությունը, իշխանությունների բաժանումը, իրավունքի գերակայությունը և սահմանափակ պետական իշխանությունը:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են Ամերիկայի անկախության գաղափարական հիմքերը, Անկախության հռչակագրի և ԱՄՆ Սահմանադրության քաղաքական-իրավական նշանակությունը: Վերլուծվում են ամերիկյան ֆեդերալիստների և հակաֆեդերալիստների հայացքները պետության կառուցվածքի, դաշնային համակարգի, իշխանությունների հավասարակշռության և անհատի իրավունքների պաշտպանության վերաբերյալ:

Քննարկվում են Թոմաս Ջեֆերսոն-ի, Ջեյմս Մեդիսոն-ի և այլ ամերիկյան մտածողների քաղաքական-իրավական գաղափարները: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում սահմանադրական վերահսկողության, դատական իշխանության դերի և մարդու իրավունքների պաշտպանության զարգացմանը:

Թեմայի ընթացքում ուսումնասիրվում են նաև 19-20-րդ դարերում ԱՄՆ-ում ձևավորված քաղաքական և իրավական ուղղությունները, քաղաքացիական իրավունքների, հավասարության, ժողովրդավարական կառավարման և սոցիալական արդարության վերաբերյալ գաղափարների զարգացումը:

Թեմայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս գնահատել ԱՄՆ-ի քաղաքական և իրավական մտքի ազդեցությունը ժամանակակից սահմանադրական պետության, ժողովրդավարական ինստիտուտների և մարդու իրավունքների պաշտպանության միջազգային չափանիշների ձևավորման վրա:

Թեմա 13. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Գերմանիայում 18-րդ դարի վերջում և 19-րդ դարի սկզբում

18-րդ դարի վերջի և 19-րդ դարի սկզբի Գերմանիայի քաղաքական և իրավական միտքը ձևավորվեց եվրոպական լուսավորության, ֆրանսիական հեղափոխության գաղափարների և գերմանական դասական փիլիսոփայության ազդեցության ներքո: Այս ժամանակաշրջանում զարգացան պետության, իրավունքի, ազատության, անհատի և հասարակության փոխհարաբերությունների վերաբերյալ խորքային տեսություններ, որոնք մեծ ազդեցություն ունեցան հետագա իրավական և քաղաքական մտքի զարգացման վրա:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են գերմանական դասական փիլիսոփայության ներկայացուցիչների՝ Իմանուիլ Կանտ-ի և Գեորգ Վիլհելմ Ֆրիդրիխ Հեգել-ի քաղաքական և իրավական հայացքները: Վերլուծվում են Կանտի ուսմունքը իրավունքի, բարոյական ազատության, մարդու արժանապատվության, իրավական պետության և հանրապետական կառավարման սկզբունքների վերաբերյալ:

Քննարկվում են Հեգելի պատկերացումները պետության, քաղաքացիական հասարակության, իրավունքի փիլիսոփայության և պետության՝ որպես ընդհանուր շահի արտահայտման ձևի մասին: Ներկայացվում են նաև գերմանական պատմական իրավական դպրոցի ձևավորման նախադրյալները և իրավունքի զարգացման պատմական բնույթի վերաբերյալ գաղափարները:

Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում իրավական պետության (Rechtsstaat) գաղափարի ձևավորմանը, սահմանադրականության զարգացմանը և պետության ու անհատի հարաբերությունների նոր ընկալմանը:

Թեմայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս հասկանալ 18-րդ դարի վերջի և 19-րդ դարի սկզբի գերմանական քաղաքական և իրավական ուսմունքների նշանակությունը ժամանակակից իրավական պետության, սահմանադրական իրավունքի և իրավունքի փիլիսոփայության զարգացման գործում:

Թեմա 14. Հայ քաղաքական միտքը 18-րդ դարի երկրորդ կեսին

18-րդ դարի երկրորդ կեսի հայ քաղաքական միտքը ձևավորվում էր հայ ժողովրդի ազգային-ազատագրական ձգտումների, պետականության վերականգնման գաղափարների և միջազգային քաղաքական զարգացումների ազդեցության ներքո: Այս ժամանակաշրջանում հայ մտածողները անդրադառնում էին ազգային ինքնության պահպանման, պետական կառավարման, արտաքին քաղաքական կողմնորոշումների և հասարակական վերափոխումների խնդիրներին:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են 18-րդ դարի երկրորդ կեսի հայ քաղաքական մտքի հիմնական ուղղությունները և ներկայացուցիչների գաղափարները: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում հայ պետականության վերականգնման, ազգային ինքնիշխանության և ազատագրական պայքարի

տեսական հիմնավորումներին:

Քննարկվում են Հովսեփ Էմին-ի, Շահամիր Շահամիրյան-ի և այլ գործիչների քաղաքական հայացքները՝ կապված անկախ պետականության ստեղծման, սահմանադրական կառավարման, օրենքի գերակայության և հասարակական կազմակերպման սկզբունքների հետ:

Վերլուծվում է Որոգայթ փառաց աշխատության նշանակությունը հայ սահմանադրական և քաղաքական մտքի պատմության մեջ, դրա գաղափարները պետական կառավարման, քաղաքացիների իրավունքների և իշխանության սահմանափակման վերաբերյալ:

Թեմայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս գնահատել XVIII դարի երկրորդ կեսի հայ քաղաքական մտքի դերը ազգային պետականության գաղափարի ձևավորման, սահմանադրական մտածողության զարգացման և հայ իրավաքաղաքական մշակույթի պատմության մեջ:

Թեմա 15. Քաղաքական-իրավական միտքը Ռուսաստանում 19-20-րդ դարերում

19-20-րդ դարերի Ռուսաստանի քաղաքական և իրավական միտքը զարգանում էր սոցիալ-քաղաքական փոփոխությունների, կայսրության պետական համակարգի վերափոխումների, հեղափոխական շարժումների և իրավական բարեփոխումների ազդեցության պայմաններում: Այս ժամանակաշրջանում ձևավորվեցին պետության, իրավունքի, իշխանության, անհատի իրավունքների և հասարակական զարգացման վերաբերյալ տարբեր տեսություններ ու գաղափարական ուղղություններ:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են ռուսական քաղաքական-իրավական մտքի հիմնական ուղղությունները՝ պահպանողականությունը, լիբերալիզմը, սոցիալիստական և հեղափոխական գաղափարները: Քննարկվում են պետության դերի, իրավունքի էության, հասարակական առաջընթացի և պետական կառավարման ձևերի վերաբերյալ տարբեր մոտեցումներ:

Վերլուծվում են ռուսական քաղաքական և իրավական մտքի նշանավոր ներկայացուցիչների՝ Բորիս Չիչերին-ի, Վլադիմիր Սոլովյով-ի, Պավել Նովգորոդցև-ի և այլ մտածողների հայացքները պետության, իրավական պետության, ազատության և մարդու իրավունքների վերաբերյալ:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են նաև 20-րդ դարի սկզբի քաղաքական-իրավական գաղափարները, սոցիալիստական իրավագիտության ձևավորումը և խորհրդային պետության ու իրավունքի տեսական հիմքերը: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում հեղափոխության, պետական իշխանության կազմակերպման և իրավունքի սոցիալական նշանակության վերաբերյալ մոտեցումներին:

Թեմայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս հասկանալ 19-20-րդ դարերի Ռուսաստանի քաղաքական-իրավական մտքի բազմազանությունը, դրա ազդեցությունը իրավական տեսությունների զարգացման վրա և դրա տեղը համաշխարհային քաղաքական ու իրավական գաղափարների պատմության մեջ:

Թեմա 16. Քաղաքական և իրավական ուսմունքները Արևմտյան Եվրոպայում 19-րդ դարում

19-րդ դարում Արևմտյան Եվրոպայի քաղաքական և իրավական միտքը զարգանում էր արդյունաբերական հեղափոխության, սոցիալական հարաբերությունների փոփոխության, ազգային պետությունների ձևավորման և ժողովրդավարական շարժումների ազդեցության ներքո: Այս ժամանակաշրջանում ձևավորվեցին քաղաքական և իրավական մի շարք ազդեցիկ ուղղություններ, որոնք մեծ դեր ունեցան ժամանակակից պետության և իրավական համակարգերի զարգացման գործում:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են 19-րդ դարի հիմնական քաղաքական-իրավական հոսանքները՝ լիբերալիզմը, պահպանողականությունը, սոցիալիզմը, անարխիզմը և պոզիտիվիզմը: Վերլուծվում են պետության դերի, անհատի ազատության, հասարակական հավասարության, սեփականության իրավունքի և սոցիալական արդարության վերաբերյալ տարբեր տեսական մոտեցումներ:

Քննարկվում են լիբերալ քաղաքական մտքի ներկայացուցիչների հայացքները՝ կապված սահմանադրական կառավարման, քաղաքացիական ազատությունների, իշխանության սահմանափակման և իրավական պետության գաղափարների հետ: Ներկայացվում են նաև սոցիալիստական ուսմունքների ձևավորումը և դրանց վերաբերմունքը մասնավոր սեփականության, սոցիալական կառուցվածքի ու պետության ապագայի վերաբերյալ:

Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում իրավաբանական պոզիտիվիզմի զարգացմանը, որի շրջանակում ուսումնասիրվում է իրավունքը որպես պետության կողմից սահմանված նորմերի համակարգ ընկալելու մոտեցումը: Քննարկվում են նաև պատմական իրավական դպրոցի և սոցիոլոգիական ուղղության գաղափարները:

Թեմայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս հասկանալ 19-րդ դարի Արևմտյան Եվրոպայի քաղաքական և իրավական ուսմունքների նշանակությունը ժամանակակից սահմանադրականության, մարդու իրավունքների, ժողովրդավարական ինստիտուտների և իրավական պետության տեսության ձևավորման գործում:

Թեմա 17. Արտասահմանյան քաղաքական և իրավական մտքի հիմնական հոսանքները 20-րդ դարում

20-րդ դարում արտասահմանյան քաղաքական և իրավական միտքը զարգացավ համաշխարհային պատերազմների, սոցիալական և քաղաքական համակարգերի փոփոխությունների, ժողովրդավարական գործընթացների խորացման և մարդու իրավունքների պաշտպանության գաղափարների տարածման պայմաններում: Այս ժամանակաշրջանում ձևավորվեցին պետության, իրավունքի, իշխանության և հասարակության վերաբերյալ բազմաթիվ նոր տեսություններ ու գիտական ուղղություններ:

Թեմայի շրջանակում ուսումնասիրվում են 20-րդ դարի քաղաքական և իրավական մտքի հիմնական հոսանքները՝ իրավական պոզիտիվիզմը, նորմատիվիզմը, բնական իրավունքի վերածնված տեսությունները, սոցիոլոգիական իրավագիտությունը, հոգեբանական իրավունքի դպրոցը և այլ ուղղություններ:

Վերլուծվում են Հանս Կելզեն-ի իրավունքի մաքուր տեսությունը, իրավունքի նորմատիվ ընկալումը և իրավական համակարգի կառուցվածքի վերաբերյալ գաղափարները: Քննարկվում են նաև բնական իրավունքի ժամանակակից մոտեցումները, մարդու իրավունքների և իրավական արդարության հիմնավորման տեսությունները:

Թեմայի ընթացքում ուսումնասիրվում են նաև ժամանակակից քաղաքական տեսությունների հիմնական ուղղությունները՝ ժողովրդավարության, լիբերալիզմի, էլիտաների տեսության, քաղաքական բազմակարծության, սոցիալական պետության և սահմանադրական ժողովրդավարության վերաբերյալ գաղափարները:

Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում մարդու իրավունքների միջազգային պաշտպանության, իրավական պետության զարգացման, սահմանադրական վերահսկողության և իշխանության սահմանափակման վերաբերյալ 20-րդ դարի տեսական մոտեցումներին:

Թեմայի ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս գնահատել 20-րդ դարի արտասահմանյան քաղաքական և իրավական մտքի բազմազանությունը, դրա ազդեցությունը ժամանակակից պետաիրավական համակարգերի ձևավորման և իրավագիտության զարգացման վրա:

10. Դասընթացի ապահովվածությունը գրականությամբ

1. История политических и правовых учений, Учебник для вузов, Под общей редакцией академика РАН, доктора юридических наук, профессора В. С. Нерсисянца, 4-е издание, переработанное и дополненное, Издательство НОРМА, Москва, 2004
2. Վ. Միրումյան, «Քաղաքական ուսմունքների պատմություն» Երևան, Զանգակ - 97, 2006թ
3. Վ. Ա. Թորոսյան, Իրավաքաղաքական մտքի պատմություն, Երևան, Ոսկան Երևանցի 2021,
4. Գ. Սաֆարյան, Հ. Խաչատրյան, Հայ իրավունքի հուշարձաններ: (5-18 -րդ դդ)
5. Գարեգին Նժդեհ-Բաց Նամակներ Հայ Մտավորականությանը
6. Որոգայթ Փառաց, Շահամիր Շահամիրյան
7. Դատաստանագիրք, Մխիթար Գոշ, ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ- Երեւան, 2001թ.
8. Դասընթացի ընթացքում քննարկված մտածողների աշխատություններ /խրախուսվում է/
9. История политических и правовых учений , Ответственный редактор доктор юридических наук, профессор О. Э. Леи́ст., Издательство «Зерцало», 2006
10. А. Реваян, МАКАРАЦ, Том 1, Армяне и Шумеры
11. Е. П. Блаватская, Тайная Доктрина, Сочинение в 3 томах
12. История политических и правовых учений : учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция» / [В. П. Малахов и др.]; под ред. В. П. Малахова, Н. В. Михайловой. 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2010.
13. Авакян Р. О., ПАМЯТНИКИ АРМЯНСКОГО ПРАВА, ИХ ИСТОКИ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С ПРАВОМ ДРУГИХ НАРОДОВ, (Настоящая статья относится к серии “Сокровищница армянской правовой мысли”) Артахшасатра или наука политики, перевод с санскрита, издание подготовил В. И. КАЛБЯНОВ, издательство Академии наук СССР, Москва • Ленинград, 1959
14. Законы Ману, МАНАВАДХАРМАШАСТРА, Перевод С. Д. Эльмановича, проверенный и исправленный Г. И. Ильиным, Москв, «ЭКМО-Пресс», 2002
15. Elif Shafak, The forty rules of love, Penguin, 2010
16. Fernanda Pirie, The anthropology of law, Oxford, 2013
17. Daron Acemoglu & James A. Robinson, Why nations fail, Profile books, 2013

Գանահատման միջոցները

11.1 Գիրքեր և իմացություն

Դասընթացի ավարտին ուսանողը պետք է իմանա՝

- քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության ձևավորման և զարգացման հիմնական փուլերը,
- տարբեր պատմական ժամանակաշրջաններում պետության, իրավունքի, իշխանության և հասարակության վերաբերյալ ձևավորված հիմնական գաղափարներն ու տեսությունները,
- Հին աշխարհի, միջնադարի, Նոր և Նորագույն ժամանակաշրջանների քաղաքական-իրավական մտքի հիմնական ուղղությունները և ներկայացուցիչների ուսմունքները,
- քաղաքական և իրավական ուսմունքների զարգացման վրա ազդող պատմական, սոցիալական և մշակութային գործոնները,
- պետության և իրավունքի վերաբերյալ հիմնական տեսական մոտեցումները՝ բնական իրավունքի, իրավական պոզիտիվիզմի, հասարակական պայմանագրի, իրավական պետության և ժողովրդավարության գաղափարների շրջանակում,
- տարբեր երկրների (Հին Հունաստան, Հռոմ, Արևմտյան Եվրոպա, ԱՄՆ, Ռուսաստան, Հայաստան և այլն) քաղաքական և իրավական մտքի առանձնահատկությունները:

Դասընթացի արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա հասկանալ քաղաքական և իրավական գաղափարների պատմական զարգացումը, բացահայտել տարբեր ուսմունքների միջև կապերը և գնահատել դրանց նշանակությունը ժամանակակից պետաիրավական համակարգերի ձևավորման գործում:

11.2 Հմտություններ

Դասընթացի ավարտին ուսանողը պետք է կարողանա՝

- վերլուծել տարբեր ժամանակաշրջանների քաղաքական և իրավական ուսմունքների հիմնական դրույթները և գաղափարական առանձնահատկությունները,
- համեմատել տարբեր մտածողների և քաղաքական-իրավական դպրոցների մոտեցումները պետության, իրավունքի, իշխանության և մարդու իրավունքների վերաբերյալ,
- կիրառել պատմահամեմատական և համակարգային վերլուծության մեթոդները քաղաքական և իրավական գաղափարների ուսումնասիրման ընթացքում,
- գնահատել քաղաքական և իրավական ուսմունքների ազդեցությունը ժամանակակից պետական և իրավական ինստիտուտների ձևավորման վրա,
- ինքնուրույն ուսումնասիրել մասնագիտական գրականություն և կատարել տեսական վերլուծություններ,
- ձևակերպել հիմնավորված տեսակետներ քաղաքական և իրավական գաղափարների վերաբերյալ,
- ներկայացնել հետազոտական արդյունքներ բանավոր և գրավոր ձևերով՝ կիրառելով մասնագիտական համապատասխան տերմինաբանություն:

11.3 Կարողություններ (կոմպետենցիաներ)

Դասընթացի ավարտին ուսանողը պետք է կարողանա՝

- կիրառել քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության վերաբերյալ ձեռք բերած գիտելիքները իրավական և հասարակական գործընթացների վերլուծության ընթացքում,
- գնահատել տարբեր քաղաքական-իրավական գաղափարների նշանակությունը ժամանակակից պետության և իրավական համակարգերի զարգացման համատեքստում,
- դրսևորել ինքնուրույն վերլուծական և քննադատական մտածողություն՝ քաղաքական և իրավական տեսությունների ուսումնասիրման ժամանակ,
- հիմնավորել սեփական դիրքորոշումը պետության, իրավունքի, իշխանության և հասարակական հարաբերությունների վերաբերյալ տեսական խնդիրների քննարկման ընթացքում,
- իրականացնել մասնագիտական գրականության և սկզբնաղբյուրների ինքնուրույն ուսումնասիրություն,
- աշխատել տեղեկատվական և գիտական աղբյուրների հետ, ընտրել և համակարգել անհրաժեշտ նյութը,
- կիրառել ձեռք բերված գիտելիքներն իրավաբանական այլ առարկաների ուսումնասիրման և մասնագիտական գործունեության ընթացքում:

Ինքնուրույնությունը և պատասխանատվությունը՝

Ուսանողը պետք է կարողանա ինքնուրույն կազմակերպել ուսումնառության գործընթացը, կատարել գիտական և վերլուծական առաջադրանքներ, պատասխանատվությամբ մոտենալ մասնագիտական տեղեկատվության ուսումնասիրմանը և գնահատել քաղաքական ու իրավական երևույթները՝ պահպանելով ակադեմիական բարեվարքության սկզբունքները:

12. Գնահատման միջոցները

12.1. Կարողունակության գնահատման ցուցանիշները և չափանիշները

A (88–100 միավոր) «Գերազանց»

Ուսանողը լիարժեք տիրապետում է դասընթացի հիմնական տեսական նյութին, ցուցաբերում է քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության վերաբերյալ խորքային և համակարգված գիտելիքներ: Կարողանում է ինքնուրույն վերլուծել տարբեր ժամանակաշրջանների քաղաքական-իրավական գաղափարները, համեմատել տարբեր ուսմունքներ և գնահատել դրանց նշանակությունը ժամանակակից պետաիրավական

գործընթացների համատեքստում:

Ուսանողը ճիշտ է կիրառում մասնագիտական եզրույթները, հիմնավորում է իր տեսակետները, ցուցաբերում է քննադատական և վերլուծական մտածողություն, կարողանում է կապեր հաստատել պատմական և ժամանակակից իրավական երևույթների միջև: Ինքնուրույն աշխատում է գիտական գրականության և աղբյուրների հետ, կատարում է հիմնավորված եզրահանգումներ:

B (76–87 միավոր) «Լավ»

Ուսանողը հիմնականում տիրապետում է դասընթացի բովանդակությանը, ճիշտ է ներկայացնում քաղաքական և իրավական ուսմունքների հիմնական գաղափարներն ու զարգացման փուլերը: Կարողանում է վերլուծել ուսումնասիրվող նյութը, սակայն որոշ հարցերում ցուցաբերում է ոչ լիարժեք խորություն կամ վերլուծական մոտեցման սահմանափակումներ:

Կարողանում է կիրառել մասնագիտական հասկացությունները, ներկայացնել հիմնավորված պատասխաններ, սակայն երբեմն թույլ է տալիս աննշան բացթողումներ:

C (62–75 միավոր) «Բավարար»

Ուսանողը ընդհանուր պատկերացում ունի դասընթացի հիմնական թեմաների վերաբերյալ, կարողանում է ներկայացնել քաղաքական և իրավական ուսմունքների հիմնական դրույթները, սակայն գիտելիքները ամբողջական և համակարգված չեն: Վերլուծական կարողությունները սահմանափակ են, դժվարանում է համադրել տարբեր տեսություններ և բացահայտել դրանց միջև կապերը:

Պատասխանները հիմնականում ճիշտ են, սակայն պահանջում են լրացուցիչ հիմնավորում և պարզաբանում:

D (50–61 միավոր) «Բավարար նվազագույն մակարդակ»

Ուսանողը մասամբ է յուրացրել դասընթացի նյութը, ունի հատվածական գիտելիքներ քաղաքական և իրավական ուսմունքների վերաբերյալ: Կարողանում է վերարտադրել որոշ հիմնական հասկացություններ, սակայն դժվարանում է կատարել վերլուծություն, համեմատություն և ինքնուրույն եզրահանգումներ:

F (0–49 միավոր) «Անբավարար»

Ուսանողը չի տիրապետում դասընթացի հիմնական բովանդակությանը, չի կարողանում ներկայացնել քաղաքական և իրավական ուսմունքների հիմնական գաղափարներն ու զարգացման օրինաչափությունները: Չի կարողանում կիրառել մասնագիտական հասկացությունները, կատարել վերլուծություն կամ հիմնավորել իր տեսակետը: Դասընթացի պահանջները համարվում են չկատարված:

12.2. Հստակություն և ընկալելիություն

A (88–100 միավոր) «Գերազանց»

Պատասխանը կառուցված է, տրամաբանորեն հետևողական է, կիրառվում են քաղաքական և իրավական տեսության ճշգրիտ հասկացություններ և կատեգորիաներ: Ուսանողը կարողանում է հստակ ներկայացնել քաղաքական և իրավական ուսմունքների ձևավորման ու զարգացման օրինաչափությունները, հիմնավորել իր տեսակետները և կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ: Ցուցաբերում է խոր ըմբռնում հետևյալ հասկացությունների և հարաբերությունների վերաբերյալ՝ պետություն և իրավունք, իշխանություն և քաղաքականություն, բնական իրավունք և դրական իրավունք, իրավական պետություն և սահմանադրականություն, ժողովրդական ինքնիշխանություն և պետական իշխանություն, ազատություն և հավասարություն, անհատի իրավունքներ և պետական պարտականություններ, հասարակական պայմանագիր և պետության լեգիտիմություն, իշխանությունների բաժանում և փոխզսպման համակարգ:

B (76–87 միավոր) «Շատ լավ»

Պատասխանը բավարար չափով հստակ և կառուցված է, քաղաքական և իրավական հասկացությունները հիմնականում կիրառվում են ճիշտ: Ուսանողը կարողանում է ներկայացնել հիմնական քաղաքական-իրավական ուսմունքների բովանդակությունը, տարբերակել դրանց հիմնական դրույթները, սակայն առանձին դեպքերում թույլ է տալիս ոչ էական անճշտություններ՝ կապված տեսությունների մեկնաբանության կամ դրանց փոխհարաբերությունների ներկայացման հետ:

C (64–75 միավոր) «Լավ»

Պատասխանը հիմնականում հասկանալի է, սակայն ունի ընդհանուր բնույթ: Քաղաքական և իրավական տերմինաբանությունը միշտ չէ, որ կիրառվում է ճշգրիտ: Ուսանողը կարող է ներկայացնել հիմնական գաղափարները, սակայն դժվարանում է խորությամբ բացահայտել տարբեր ուսմունքների առանձնահատկությունները (օրինակ՝ շփոթում է բնական իրավունքի և իրավական պոզիտիվիզմի մոտեցումները, պետության և հասարակության հարաբերությունների վերաբերյալ տարբեր տեսությունները, իշխանության ձևերի տարբերակները):

D (52–63 միավոր) «Բավարար»

Պատասխանը ոչ լիարժեք է և ոչ միշտ հետևողական: Քաղաքական և իրավական հասկացությունները կիրառվում են սահմանափակ կամ ոչ ճշգրիտ ձևով: Ուսանողը

դժվարանում է տարբերակել հիմնական քաղաքական-իրավական ուղղությունները, ներկայացնել դրանց գաղափարական հիմքերը և բացահայտել դրանց ազդեցությունը պետության ու իրավունքի զարգացման վրա:

E (40–51 միավոր) «Քաղաքար սահմանային»

Պատասխանը կրում է մակերեսային և ոչ համակարգված բնույթ: Քաղաքական և իրավական ուսմունքների հիմնական գաղափարները ներկայացվում են ոչ ճշգրիտ, հաճախ սխալ են կիրառվում մասնագիտական եզրույթները: Ուսանողը դժվարանում է ձևակերպել հստակ և հիմնավորված տեսական դիրքորոշում:

FX (20–39 միավոր) «Անբավարար»

Պատասխանն անհասկանալի է կամ չի համապատասխանում առաջադրված հարցին: Քաղաքական և իրավական հասկացությունները գրեթե չեն կիրառվում կամ կիրառվում են սխալ: Ուսանողը չի կարողանում տարբերակել քաղաքական և իրավական ուսմունքների հիմնական ուղղությունները, դրանց ներկայացուցիչներին և գաղափարական առանձնահատկությունները:

F (0–19 միավոր) «Անբավարար»

Պատասխանը բացակայում է կամ չի պարունակում որևէ գիտական և մասնագիտական բովանդակություն: Ուսանողը չի ցուցաբերում առարկայի հիմնական հասկացությունների և գաղափարների վերաբերյալ տարրական գիտելիքներ:

13. Հարցաշար

1. Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության առարկան, նպատակը և խնդիրները:
2. Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության ուսումնասիրության մեթոդները:
3. Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմության տեղը իրավաբանական գիտությունների համակարգում:
4. Քաղաքական և իրավական գաղափարների զարգացման հիմնական փուլերը:
5. Հին Հնդկաստանի քաղաքական և իրավական մտքի առանձնահատկությունները:
6. Վեդայական գրականության դերը քաղաքական և իրավական մտքի ձևավորման գործում:
7. «Մանուի օրենքները» և դրանց քաղաքական-իրավական նշանակությունը:

8. Կառուիլայի «Արտհաշաստրան» և պետության կառավարման տեսությունը:
9. Հին Չինաստանի քաղաքական և իրավական մտքի ընդհանուր բնութագիրը:
10. Կոնֆուցիականության քաղաքական և իրավական գաղափարները:
11. Դաոսականության քաղաքական հայացքները:
12. Լեզիզմի ուսմունքը պետության և իրավունքի մասին:
13. Հին Հունաստանի քաղաքական և իրավական մտքի զարգացման հիմնական փուլերը:
14. Սոֆիստների քաղաքական և իրավական հայացքները:
15. Սոկրատեսի ուսմունքը պետության և իրավունքի մասին:
16. Պլատոնի ուսմունքը իդեալական պետության մասին:
17. Արիստոտելի ուսմունքը պետության և կառավարման ձևերի մասին:
18. Հին հունական պոլիսի և ժողովրդավարության գաղափարը:
19. Հին Հռոմի քաղաքական և իրավական մտքի առանձնահատկությունները:
20. Ցիցերոնի ուսմունքը պետության և իրավունքի մասին:
21. Բնական իրավունքի գաղափարը հռոմեական մտքում:
22. Հռոմեական իրավագիտության նշանակությունը:
23. Հռոմեական հանրապետական կառավարման սկզբունքները:
24. Արևմտյան Եվրոպայի միջնադարյան քաղաքական և իրավական ուսմունքների ընդհանուր բնութագիրը:
25. Օգոստինոս Երանելու քաղաքական-իրավական ուսմունքը:
26. Թովմա Աքվինացու ուսմունքը պետության և իրավունքի մասին:
27. Բնական և աստվածային իրավունքի գաղափարները միջնադարում:
28. Եկեղեցական և աշխարհիկ իշխանությունների հարաբերակցության հիմնախնդիրը:
29. Արաբական Արևելքի քաղաքական և իրավական մտքի առանձնահատկությունները:
30. Շարիաթը որպես իրավունքի համակարգ:
31. Ալ-Ֆարաբիի քաղաքական հայացքները:
32. Իբն Խալդունի ուսմունքը պետության մասին:
33. Վերածննդի դարաշրջանի քաղաքական և իրավական մտքի առանձնահատկությունները:
34. Նիկոլո Մաքիավելիի քաղաքական ուսմունքը:
35. «Տիրակալ» աշխատության հիմնական գաղափարները:
36. Ռեֆորմացիայի ազդեցությունը քաղաքական և իրավական մտքի զարգացման վրա:
37. Պետական ինքնիշխանության գաղափարի ձևավորումը:
38. 17-րդ դարի Հոլանդիայի քաղաքական և իրավական մտքի առանձնահատկությունները:
39. Հուգո Գրոտիուսի բնական իրավունքի տեսությունը:
40. Գրոտիուսի դերը միջազգային իրավունքի զարգացման գործում:
41. Սպինոզայի քաղաքական և իրավական հայացքները:

42. 17-րդ դարի Անգլիայի քաղաքական և իրավական մտքի առանձնահատկությունները:
43. Թոմաս Հոբսի հասարակական պայմանագրի տեսությունը:
44. Հոբսի պատկերացումները ինքնիշխանության մասին:
45. Ջոն Լոկի բնական իրավունքների տեսությունը:
46. Լոկի ուսմունքը ժողովրդի ինքնիշխանության մասին:
47. Եվրոպական Լուսավորության դարաշրջանի ընդհանուր բնութագիրը:
48. Մոնտեսքյոյի իշխանությունների բաժանման տեսությունը:
49. Ռուսոյի հասարակական պայմանագրի տեսությունը:
50. Վոլտերի քաղաքական և իրավական գաղափարները:
51. Լուսավորության գաղափարների ազդեցությունը սահմանադրականության զարգացման վրա:
52. ԱՄՆ քաղաքական և իրավական մտքի զարգացման առանձնահատկությունները 18-20-րդ դարերում:
53. ԱՄՆ Անկախության հռչակագրի քաղաքական-իրավական նշանակությունը:
54. ԱՄՆ Սահմանադրության հիմնական սկզբունքները:
55. Ֆեդերալիստների քաղաքական գաղափարները:
56. ԱՄՆ-ում սահմանադրական վերահսկողության զարգացումը:
57. Գերմանական դասական քաղաքական և իրավական միտքը:
58. Իմանուիլ Կանտի իրավաքաղաքական ուսմունքը:
59. Գեորգ Հեգելի ուսմունքը պետության մասին:
60. Գերմանական պատմական իրավական դպրոցը:
61. Իրավական պետության գաղափարի զարգացումը Գերմանիայում:
62. 18-րդ դարի երկրորդ կեսի հայ քաղաքական մտքի առանձնահատկությունները:
63. Հովսեփ Էմինի քաղաքական հայացքները:
64. Շահամիր Շահամիրյանի քաղաքական-իրավական ուսմունքը
65. «Որոգայթ փառաց» աշխատության հիմնական գաղափարները
66. 19-20-րդ դարերի Ռուսաստանի քաղաքական-իրավական մտքի հիմնական ուղղությունները:
67. Ռուսական լիբերալիզմի առանձնահատկությունները:
68. Բորիս Չիչերինի քաղաքական և իրավական հայացքները:
69. Ռուսական սոցիալիստական քաղաքական միտքը:
70. Խորհրդային քաղաքական-իրավական ուսմունքների հիմնական բնութագիրը:
71. 19-րդ դարի Արևմտյան Եվրոպայի քաղաքական և իրավական մտքի հիմնական ուղղությունները:
72. Լիբերալիզմի քաղաքական և իրավական գաղափարները:
73. Պահպանողականության հիմնական սկզբունքները:

74. Սոցիալիզմի և մարքսիզմի քաղաքական-իրավական գաղափարները:
75. Իրավական պոզիտիվիզմի էությունը:
76. 20-րդ դարի արտասահմանյան քաղաքական և իրավական մտքի զարգացման առանձնահատկությունները:
77. Հանս Կելզենի իրավունքի մաքուր տեսությունը:
78. Բնական իրավունքի ժամանակակից տեսությունները:
79. Սոցիոլոգիական իրավագիտության հիմնական գաղափարները:
80. Ժամանակակից ժողովրդավարության, իրավական պետության և մարդու իրավունքների տեսությունների զարգացումը:

Ինքնուրույն աշխատանքի/ռեֆերատների/ թեմաներ

1. Պլատոնի «**Պետություն**» աշխատության քաղաքական և իրավական գաղափարները:
2. Պլատոնի «**Օրենքներ**» աշխատության հիմնական դրույթները:
3. Արիստոտելի «**Քաղաքականություն**» աշխատության քաղաքական-իրավական ուսմունքը:
4. Յիցերոնի «**Պետության մասին**» աշխատության հիմնական գաղափարները:
5. Յիցերոնի «**Օրենքների մասին**» աշխատության քաղաքական-իրավական հայացքները:
6. Օգոստինոս Երանելու «**Աստծո քաղաքի մասին**» աշխատության քաղաքական գաղափարները:
7. Թոմա Աքվինացու «**Աստվածաբանական գումար**» աշխատության քաղաքական-իրավական հայացքները:
8. Կառուտիլյայի «**Արտհաշաստրա**» աշխատության քաղաքական գաղափարները:
9. «**Մանուի օրենքները**» որպես քաղաքական և իրավական մտքի աղբյուր:
10. Հուգո Գրոտիուսի «**Պատերազմի և խաղաղության իրավունքի մասին**» աշխատությունը:
11. Բենեդիկտ Սպինոզայի «**Քաղաքական տրակտատը**»:
12. Թոմաս Հոբսի «**Լեւիաթան**» աշխատության քաղաքական և իրավական գաղափարները:
13. Ջոն Լոկի «**Երկու տրակտատ կառավարման մասին**» աշխատությունը:
14. Շառլ Մոնտեսքյոյի «**Օրենքների ոգու մասին**» աշխատությունը:
15. Ժան-ժակ Ռուսոյի «**Հասարակական պայմանագրի մասին**» աշխատությունը:
16. Վոլտերի քաղաքական և իրավական գաղափարները:
17. Իմանուիլ Կանտի «**Իրավունքի ուսմունքի մետաֆիզիկական հիմունքները**»:

18. Գետրգ Հեգելի «Իրավունքի փիլիսոփայություն» աշխատությունը:

19. Շահամիր Շահամիրյանի «Որոգայթ փառաց» աշխատության սահմանադրական գաղափարները:

20. Հանս Կելզենի «Իրավունքի մաքուր տեսություն» աշխատությունը

Քննական տրմսը կարող է ներառել է ինչպես ընդհանուր բնույթի տեսական հարցեր, այնպես էլ առանձին հեղինակի աշխատության վերաբերյալ որոշակի դատողություններ ներկայացնելու վերաբերյալ հարցեր:

14. Գիտելիքների ընթացիկ հսկողության ձևերը

Ատեստավորման ձևը (ստուգարք):

Ստուգարքը անցկացվում է գրավոր ձևաչափով: Կատարման ժամանակը 70 րոպե է: Ուսանողներին չի տրամադրվում լրացուցիչ նյութեր:

Գնահատման ընթացակարգը

Ընդհանուր պատասխանը գնահատվում է 0–100 միավոր սանդղակով: 88–100 միավորի դեպքում տրվում է A (գերազանց), 76–87-ի դեպքում՝ B (շատ լավ), 64–75-ի դեպքում՝ C (լավ), 52–63-ի դեպքում՝ D (բավարար), 40–51-ի դեպքում՝ E (բավարար սահմանային), 20–39-ի դեպքում՝ FX (անբավարար), իսկ 0–19-ի դեպքում՝ F (անբավարար):

Գնահատելիս հատկապես հաշվի են առնվում՝

- ուսանողի կողմից դասընթացի հիմնական տեսական դրույթների և քաղաքական ու իրավական ուսմունքների զարգացման օրինաչափությունների իմացությունը,
- տարբեր պատմական ժամանակաշրջանների քաղաքական և իրավական գաղափարների էության, բովանդակության և առանձնահատկությունների ընկալումը,
- նշանավոր մտածողների (Պլատոն, Արիստոտել, Յիցերոն, Օգոստինոս Երանելի, Թոմաս Աքվինացի, Մաքիավելի, Գրոտիոս, Հոբս, Լոկ, Մոնտեսքյո, Ռուսո, Կանտ, Հեգել և այլք) ուսմունքների և հիմնական աշխատությունների վերաբերյալ գիտելիքները,
- քաղաքական և իրավական ուսմունքների համեմատական վերլուծության կարողությունը,
- պատմական պայմանների և քաղաքական-իրավական գաղափարների փոխկապակցվածության բացահայտման ունակությունը,
- մասնագիտական հասկացությունների և իրավաքաղաքական տերմինաբանության ճիշտ կիրառումը,
- ինքնուրույն և հիմնավորված դիրքորոշում ձևավորելու կարողությունը,
- տեսական գիտելիքները ժամանակակից պետաիրավական գործընթացների վերլուծության մեջ կիրառելու կարողությունը,
- պատասխանների տրամաբանական կառուցվածքը, հստակությունը և փաստարկվածությունը,
- սկզբնաղբյուրների և քաղաքական-իրավական տեսությունների մեկնաբանությունը :

